

Право и литература

Встъпителни думи

Редакционната колегия на сп. „Литературна мисъл“ представя на вашето внимание брой, посветен на темата „Право и литература“. Поради големия интерес от страна на колеги към проблематиката в кн. 3 на списанието ще бъдат публикувани още няколко тематични статии.

Ако разглеждаме литературата и правото като различни сфери на употреба на езика или ги причислим към различни „езикови игри“ (Витгенщайн), вероятно ще стигнем до заключението, че те не биха могли взаимно да се обясняват. Въпреки различните си конвенции обаче още от древността те са неразривно свързани, понякога по сложни и опосредствани начини. Поезията и пледоариите например имат общи реторически корени от времето, когато са били обществени атракции. В социален и исторически план литературата и правото са били многократно противопоставяни. Организираните са съдебни процеси срещу определени произведения, изготвяни са списъци със „забранени книги“. Съществуват и литературни репрезентации на фикционални процеси и закони, на фикционални държави с мракобесно или абсурдно законодателство. Областта на критическата теория също съдържа и противопоставяния, и примери на съгласие между двете инстанции.

Предложени бяха следните пресечни точки между двете полета:

История на отношението между право и литература през Античността. Съдебните, реторическите и поетическите тенденции в Древна Атина. „Едип цар“ на Софокъл и конституирането на правната истина като обща за всички съсловия (Фуко, „Управляването на живите“). Ролята на закона и на отмъщението в произведения като „Антигона“ на Софокъл и „Орестия“ на Есхил.

Античната правна теория и философията – „Закони“ на Платон, „Атинската полития“ и „Никомахова етика“ на Аристотел и др. Литературните примери, свързани с идеите в тези произведения.

Творчеството на Уилям Шекспир. „Венецианският търговец“.

Правото и ранното европейско осмисляне на обществения договор – Хобс, Русо, Лок, Монтескьо.

Образите на закона, съдебния процес и обичайното право в произведенията на модерността.

„Процесът“ на Франц Кафка, „Обещанието“ и „Авария“ на Фридрих

Дюренмат, някои произведения на Мелвил, Камю, Набоков и др.

Съдебни процеси срещу литературни произведения („Одисей“ на Джеймс Джойс, „Мадам Бовари“ на Гюстав Флобер, „Цветя на злото“ на Шарл Бодлер) и последвалите обществени скандали. Случаите на цензура (романът „Тютюн“ и партийният дебат около творчеството на Димитър Димов; казусите около романите „Лице“ на Блага Димитрова и „Хайка за вълци“ на Ивайло Петров, книгата с епиграми и карикатури „Люти чушки“ на Радой Ралин, сложните отношения между Достоевски и Победоносцев и др.). Препоръчваме изследването да не се разгръща само като заклеяване на цензурата, а като задълбочена работа върху нейната юридическа аргументация, особено ако е последвал публичен спор.

Литературните примери в помощ на правната наука. Анализът на Киърън Долин върху цитирането на поетически фигури на Робърт Фрост в съдебни речи („Право и литература (критическо въведение)“).

„Право и литература“ като течение в самата юридическа теория. Дали прилагането на закона винаги съдържа момент на тълкуване, или то би могло да бъде избегнато? Реторическият анализ на правни текстове на Стенли Фиш.

Основанията на закона и деконструкцията на Жак Дерида.

Право и литература в български контекст. Възрожденските революционери и османското право; отношение към обществените реформи (Гюлхански хатишериф, хатихумаюн). Следосвободенски репрезентации: творчеството на Стоян Михайловски, разказите „Андрешко“ и „Адвокат“ на Елин Пелин и др.

Българските теоретици по темата „Право и литература“ – работата върху човешкото достойнство, работата върху биоетиката, работата върху стойността на завещанието.

Броят се подготвя в партньорство със семинара „Литература и право“ на секция „Етически изследвания“, Институт по философия и социология при БАН, и катедра „Теория на литературата“ на Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“.